

BÉKESZERZŐDÉS
ÉS A
KERESKEDELEM.

ÍRTA
ÉS A „BAROSS SZÖVETSÉGIBEN
1920. ÉVI FEBRUÁR HÓ 26-ÁN
ELŐADTA

Dr. KRESZ KÁROLY
A TAKARÉKPÉNZTÁRAK ÉS BANKOK EGYESÜLETÉNEK TITKÁRA.

KILIÁN FRIGYES UTÓDA BIZOMÁNYA
BUDAPEST 1920.

ÁRA 10 KORONA.

ELŐSZÓ.

Több oldalról megnyilvánult kívánság folytán közlésem a »Baross Szövetségiben tartott előadásomat. Ez a kis munka távolról sem tart igényt arra, hogy a békeszerződésnek teljes anyagát kimerítse, különösen a pénzügyi vonatkozású részeket csak futólag érintettem és azokra más alkalommal szándékozom visszatérni.

A statisztikai adatok feldolgozásánál a Magyar Statisztikai Hivatal kiadványain kívül főleg a Kereskedelmi Ministeriumnak legújabbán megjelent *Edvi Illés Aladár* és *Halász Albert* által összeállított »Magyarország gazdasági térképekben« című kiadványában foglalt adatokat vettem alapul.

Dr. Kresz Károly.

A békeszerződés és a kereskedelem.

I.

Ötödfél évi hősiesség küzdelem után, mélyen az ellenség földjén állva, katonailag le nem győzve, de lélekben, testben elfáradva és gazdaságilag kimerülve elvesztettük minden idők legnagyobb háborúját. Destruktív elemeknek sikerült az antimilitarizmus és pacifizmus tetszetős de, csalfa jelszavaival megmételyezniök a frontot és a hátsó országrészeket és bízva a wilsoni ígéletben, a megegyezéses és igazságos békében, a monarchia és Németország a további hiábavaló vérontást elkerülendő, kénytelenek voltak fegyverszünetet kérni az ellenségtől. Nálunk Magyarországon a hosszas aknamunkával előkészített destrukció azonban már oly nagy mérvű volt, hogy egyszerűen odadobtuk a fegyvert és kényre-kedvre megadtuk magunkat, összetett kezekkel néztük, hogy prédára éhes szomszédaink mint nyomulnak be országunk ezeréves szent földjére.

Az ország szívében ezalatt a lelketlen agitációval félrevezetett nemzet lethargiába merülve, fegyvertelenül és tehetetlenül nézte az eseményeket és a megmaradt kis ország Károlynak és cinkosainak vezetése alatt feltartóztatlanul haladt a gazdasági és erkölcsi züllés útján. Meglazult minden fegyelem, mindenki csak jogot akart, a kötelesség egy rég elfelejtett fogalommá változott és mikor a talaj kellőképen elő volt készítve, gróf Károlyi Mihály, a legelső magyar családok egyikének sarja, odadobta a kormány gyeplőjét a csőcseléknek, amelynek azután négy és fél hónapi rémuralma alatt sikerült a még megmaradt csekély termelést is desorganizálni és az országot tönkre tenni. A csőcselék uralmát felváltó román megszállás végül betetézte ennek az ezer csapástól sújtott országnak a szerencsétlenségét, mert a román horda végül kifosztotta az országot a még megmaradt értékeiből.

Amikor végre a szűk hazában ismét a magunk uraivá lettünk, erkölcsileg bár regenerálódva és ha bel viszályoktól és pártharcokról gyötörve is — hiszen a visszavonás volt mindig az átka ennek a szerencsétlen országnak — de a konszolidáció útján állottunk itt, azonban ki voltunk fosztva minden ér-

tékünkben, gyáraink állottak, gazdaságilag a tönk szélén voltunk és az ország pénzügyei a lehető legziláltabb állapotban voltak.

Ebben a szomorú helyzetben kaptuk meg a meghívást, hogy jelenjünk meg az ötös tanács előtt, mely most magát a világ urának véli és vegyük át kezéből a békeszerződésnek nevezett Ítéletet.

A német és osztrák békeszerződéseket ismerve nem lehetett kétség a felől, hogy a magyar békeszerződés tervezete gazdaságilag ugyanazokat a végtelenül súlyos feltételeket fogja tartalmazni, mint a volt szövetségeseinkkel már megkötött szerződések és tudva azt, hogy a fegyverletételt követő hosszú hónapok alatt ellenségeink, különösen a románok és csehek, minden befolyásukat oda érvényesítették és minden lehető eszközt megragadtak, hogy minél többet szakítsanak el a magyar szent korona testéből, el voltunk készülve arra, hogy a kiküldötteinknek átadandó tervezet úgy gazdaságilag mint politikailag, különösen Magyarország területi épsége szempontjából, a legsúlyosabb feltételeket fogja tartalmazni. Mégis, amikor félelmes sejtésünk valósággá vált és a szerződés szövege Parisból megérkezett, mérhetetlen gyász szállt lelkünkre.

Kiküldötteink most ismét kint vannak és az egész nemzet, úgy az ország szívében mint a megszállott területek sanyargatott magyarsága, szorongó szívvel reméli, hogy Apponyi Albert ékeszólása, objektív érveink és az igazság eredményeket fognak elérni, ismerve azonban a hatalmas ellenbefolyásokat és az entente hihetetlen hatalmi elvakultságát és bosszúvágyát, mely legutóbb is kifejezést nyert a német hadvezéreknek és a német nemzet legjobbjainak kiszolgáltatása iránti követelésben, vajmi kevés reménységünk lehet arra, hogy az engedmények nagyon lényegesek lesznek.

Tudjuk és erős meggyőződésünk, hogy nem ez az utolsó szó, amit most Parisban kimondanak, de számolnunk kell avval, hogy ez a tervezet ha módosított is, de szerződéssé válik. Szemébe kell néznünk a szomorú valóságnak; meg kell vizsgálnunk azt, hogy ennek a szerződésnek mi lesz a kihatása jövő gazdasági és különösen kereskedelmi életünkre.

II.

Kétségtelen, hogy az összes feltételek között, melyek a békeszerződésben foglaltatnak, legszomorúbb és legsúlyosabb *Magyarország szétdarabolása*.

Ha Apponyi Albert szavának és azoknak az ezernyi érveknek, melyeket békedelegátusaink az entente elé terjesztettek, nem sikerül érvényt szerezni, úgy a magyar birodalom 325.000 négyzetkilométernyi területéből mindössze 90.000 négy-

zetkilometer marad meg és közel 20 milliónyi lakossága mintegy 7¹/₂ millióra csökken.

Hogy a magyarság szemponjtából és politikailag mit jelent az, hogy Szent István koronájának birodalma darabokra hull és több milliónyi színmagyar és székely idegen uralom alá jut, azt hangsúlyozni felesleges. — De Magyarország nemcsak politikai, hanem *gazdasági egység* is. — Elég sokszor rámutattak már arra, hogy Magyarország úgy földrajzi, mint geológiai és vízrajzi...tekintetben oly természetes egységet képez, amelynek felbontása és szétdarabolása nemcsak a megmaradt kis Magyarországnak, hanem az elszakadó országrészeknek is vitális gazdasági érdekeit támadja meg. — Egységre predestinálja egész folyamrendszere és vasútvonalainak szerves fejlődöttsége is, amely szervesség és fejlődés nem véletlen műve, aminek legekleatásabb bizonyítéka az, hogy a XIV. és XV. század kereskedelmi útvonalai a mai vasútrendszerrel lényegben teljesen összeesnek.

Vessünk egy rövid pillantást arra, hogy az ellenségeinknek odaítélt területeknek elszakítása reánk nézve mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi tekintetben milyen mérhetetlen veszteséggel jár.

Vegyünk szemügyre először a *mezőgazdaságot*, amely — agrárállam lévén — iparunk jelentékeny részének és kereskedelmünknek is alapja.

Magyarország egész területének (Horvátország nélkül) 1913-ban 45%-a, összesen 12,800.000 hektár volt szántóföld, amelynek elvész 42%-a. Mintegy 55 millió métermázsát kitevő kenyérmagtermékéből — a lisztet beleértve — cca. 17% millió mázsát vittünk ki külföldre több mint 400 millió korona értékben — természetesen békebeli jó koronát kell érteni, — ami egész kivitelünknek közel 20%-át tette ki. — Kivitelünk a megmaradó területről, ha a termelés megint normális lesz, ami ha idén nem is, de 1921-re remélhető, legfeljebb 7 millió métermázsára lesz tehető. — Súlyosan szenved gabonatermő földjeink ily nagy részének elvesztése által az országnak egyik legfejlettebb iparága, malomiparunk is, amelynek szintén 40%-a kerül ellenségeink kezére. — 46 millió métermázsát kitevő tengeritermelésünknek elvész 40%-a, ami sertésenyésztésünket fogja megnehezíteni, és 13 millió métermázsza zabtermésünknek % része, ami lótenyésztésünkre súlyos csapást jelent.

6 ½ milliónyi szarvasmarha-állományunknak	70%-át
7.3 „ sertés	56 „
1.6 „ ló-	60 „
6.6 „ juh-	75 „

veszítjük el. — Szarvasmarhakivitelünk 1913-ban 162 millió koronát, sertés-kivitelünk 130 millió koronát tett ki és így állatállományunk ezen csökkenése fontos exportlehetőségtől

foszt meg, egészen eltekintve attól, hogy a bolsevizmus és a románok pusztításai állatállományunk nagy csökkenését vonták maguk után. Az állatállomány ily nagy csökkenése súlyos veszteség bőriparunkra, valamint sok millióra rugó bőrexportunkra is. — Juhállományunk ily nagy részének elvesztése pedig gyapjúiparunknak okoz súlyos kárt.

Minthogy Magyarország mint agrárállam, mezőgazdasági termékeinek, különösen gabonának, lisztnek és egyéb élelmiszereknek kivitelével fizette meg azoknak a nyerstermékeknek, iparcikkeknek az árát, amelyekre külföldről rászorult, legjobb gabonatermő és állattenyésztő vidékeinknek elvesztése legfontosabb kiviteli cikkeinktől foszt meg. — Még sokkal súlyosabbá teszi a helyzetet az, hogy azzal a felesleggel, melyet a megmaradó csonka ország termel, a békét követő 5 évben szintén nem fogunk szabadon rendelkezhetni. A békeszerződés szerint ugyanis (208. §.) kötelesek vagyunk öt éven át élelmiszer-feleslegeinket, oly mennyiség erejéig, amint azt a jóvátételi bizottság, — amelynek a békeszerződés végrehajtása körüli szerepéről még részletesen fogok szólni, — jónak látja, Ausztriának átengedni, még pedig minden kiviteli vámtól és egyéb korlátozástól mentesen és ugyanazokon az árakon és feltételek mellett, mint ahogy az élelmiszereket a magyarországi vásárlók vehetik. — Más szóval éppen az átmeneti gazdaság legsúlyosabb *eUő* öt évében nem áll módunkban kihasználni a magasabb külföldi árakat és nem használhatjuk fel legfontosabb kiviteli cikkeink exportját valutánk javítására. Annak illusztrálására, hogy ez mit jelent, elég rámutatnom arra, hogy az utolsó békeévek átlagos 2 milliárdnyi exportjának fele esett élelmezési cikkekre.

Elvész az ország 300.000 ha kiterjedésű *szőlőterületének* 38%-a és pedig részben a legértékesebb borvidékek. Súlyos csapás ez kereskedelmünkre is annyival inkább, mert 4 — 5 millió hl. termelésünkéből mintegy 1 millió hl.-t exportáltunk 50 — 60 millió korona értékben, aminek most jelentékeny része el fog esni.

Legérzékenyebb veszteségek egyike azzal ér, hogy *erdőink*, melyekre az állam évtizedeken át annyi gondot fordított, úgyszólván teljes egészükben az elszakadó területrészekre esnek. — Magyarország erdőterülete — Horvátország nélkül — 7,450.000 ha, ami az ország egész területének közel egyharmad része. Tölgyerdőinknek 86%-a, bükkerdőinknek 90%-a és fenyőerdőinknek 95%-a megszűnik tulajdonunk lenni. Eddigi mintegy 80 millió koronát kitevő kivitelünk helyett tehát igen jelentékeny behozatalra leszünk utalva, hogy épületfa, donga, talpfa, bányafa, tűzifa szükségletünket és faipari és bútorgyári vállalatunk szükségletét fedezzük. — Papíriparunkat, amely a dolog természeténél fogva mindenütt az erdős vidékeken helyezkedik el, teljesen elveszítjük és a megmaradó területen termelt papír a belföldi fogyasztásnak alig 1%-át fedezi. —

Mint hogy papírgyáraink már eddig sem tudták az ország szükségletét fedezni és jelentékeny importra szorultunk, (32 millió korona) igen természetes, hogy ez az import most még nagyon jelentékenyen fog emelkedni.

Ha a mezőgazdaságra bázírozott iparnak a malomiparon kívüli egyéb ágain tekintünk végig, ugyancsak sivár kép tárul szemeink elé.

Az ország 29 cukorgyára közül 18-at veszítünk el a termelés 56%-val. Ez egy további kiviteli lehetőségtől foszt meg, amennyiben az ország 5 $\frac{1}{2}$ millió q évi termelésének mintegy $\frac{3}{4}$ része 106 millió korona értékben került külföldre, a kivitelnek közel fele nevezetesen Angliába.

Szesziparunknak elvész több mint fele, sörtermelésünknek harmadrésze és a söripar, mely nyersanyagát főleg Trencsén, Tsyitra és Pozsony megyékből szerezte meg, külföldi valutáért lesz kénytelen azt megvásárolni.

22.504 km. *vasúthálózatunkból* 14.140 km.-t tehát 62%-ot veszítünk el.

Mérhetetlen az a veszteség, amely az országot *bányái* legnagyobb részének elvesztésével éri. Sóbányáinkat, melyek 3.2 millió métermázsát termeltek és az ország szükségletét teljesen fedezték, teljesen elveszítjük. Ez nemcsak az állattenyésztés és a közéletmezés szempontjából fontos, hanem ipari szempontból is, miután a só igen lényeges kémiai iparok alapanyagát képezi. Elvesznek értékes arany és ezüstbányáink, rézbányáink, ón- és ólombányáink, az alumíniumipar alapját képező bihari bauxit és beregmegeyi alumíniumelepeink. Az erdélyi *földgázterületek*, melyekhez az ország az ipari fellendülés szempontjából joggal oly vérmes reményeket fűzött, a számos már készen álló kúttal és sok milliónyi befektetéssel megépített négy hatalmas vezetékkel, a mármarosi és különösen az egbelli petróleumterületek, a horvátországi földgáz és olajelőfordulás, mindmegannyi a magyar tudománynak és mérnöki munkának büszkesége, idegen kézre jut. Elveszítjük másik energiaforrásunkat, a Felvidéknek és Erdélynek számos *vízierjét*, melynek energiája hivatva lett volna pótolni kőszénkészleteink hiányát. *Szénbányáink* az ország mintegy 150,000.000 métermázsát kitevő évi szükségletének mintegy kétharmadát fedezték és úgy barnaszénben, mint főleg kőszénben importra szorultunk. És amikor eddig sem tudtuk még a magunk szükségletét sem fedezni, és amikor a zsilvölgyi, anina-resiczai és nyitrabányai bányák termelését elveszítjük, a békeszerződés azt a súlyos kötelezettséget rója reánk, hogy a békeszerződés életbelépésétől számított öt évig a pécsi bányákból a jóvátételi bizottság által megállapítandó mennyiségű szenet szállítsunk Jugoszláviának jóvátétel címén.¹⁾ Ez annyit tesz, hogy a szénszállítással szemben nem igényelhetünk élelmiszert vagy más nyersanyagot,

¹⁾ VIII. rész I. fejezet V. függelék 1. pont.

hanem szenünket rekompenzáció nélkül kell átengednünk és annak ellenértékét nem kapjuk meg készpénzben sem, hanem az jóvátétel címén egyszerűen javunkra íratik.

Az ország egyik legfontosabb és különösen a két legutóbbi évtizedben igen szép virágzásnak induló vas- és gépiparunknak alapját rengeti meg, hogy vasérctelepeink majdnem kivétel nélkül az elszakadó országrészeken vannak. Vasérctermelésünk a felső-magyarországi, erdélyi és krassószörényi bányákból évenként több mint 20 millió métermázsára rúgott, amelynek $\frac{3}{4}$ része az országban nyert feldolgozást, míg $\frac{3}{4}$ része mint nyers vasérc külföldre került ki. Mindebből nem marad meg más, mint a rudabányai bánya, amely ca. évi 4 millió mázsát termel, ami a szükségletet távolról sem fedezi, azonkívül ezen bányának a készlete a szakértők egy részének véleménye szerint már alig egy évtizedre elég.

ífelem kell részletesen fejtegetnem, hogy az ipari fejlődésnek alapját a nyersanyagok és ezek közül különösen a vasérc és az energia képezik. A vasérctől úgyszólván teljesen, energiaforrásainktól nagy mértékben megfoszt bennünket az entente ítélete és iparunk kénytelen lesz horribilis áron külföldi valutáért megszerezni nyersanyagjainak legfontosabbjait, ami oly magas termelési költségeket fog eredményezni, amelyek súlyosan fognak nehezíteni a belföldi fogyasztóra és a külföldi piacon is meg fogják nehezíteni a versenyt az amúgy is kedvezőbb feltételek mellett termelő külföldi iparral szemben.

Virágzó ipari városaink, Pozsony, Temesvár, Nagyvárad, Arad, Kassa és számos más kisebb ipari centrumunk, a magyar kormány évtizedes, céltudatos ipari politikájának, a magyar munkának és szorgalomnak eredményeiként ott kifejlődött iparunkkal mind érett gyümölcsként hullanak ellenségeink kezei közé.

III.

Erre a megcsonkított, nyersanyagainak legnagyobb részétől megfosztott, a hosszas háború, bolsevizmus és román invázió által tönkretett országra a győzők, akik fennen hirdették, hogy igazságos ügy érdekében harcolnak és a hadikárpótlás nélküli, megegyezéssel béke álláspontján vannak, *jóvátétel* címén oly rettenetes és összegében és következményeiben kiszámíthatatlan hadisarcot vetnek ki, amely beláthatatlan időig, de mindenesetre hosszú évtizedeken át nekik az országnak minden feleslegét kiszolgáltatja, gazdasági és pénzügyi tekintetben olyan feltételeket diktálnak, amilyenek a világtörténelemben eddig páratlanul állanak.

Nem lehet céлом, hogy mai előadásom keretében pontról-pontra részletesen ismertessem a gazdasági békefeltételeket, azonban rá kell mutatnom azokra a kirívó igazságtalanságokra,

amelyek azokban foglaltatnak és amelyek a magyar közgazdaságra mérhetetlen veszélyeket rejtenek magukban.

A gazdasági békefeltételek három főcsoportra oszlanak : az első a jóvátételt tárgyalja, a második a pénzügyi, a harmadik az egyéb gazdasági vonatkozású rendelkezéseket, nevezetesen a tartozásokra, jogokra etc. vonatkozó határozmányokat tartalmazza.

Abból a merőben hamis álláspontból kiindulva, hogy szövetségeseivel együtt Magyarország idézte elő a háborút, az entente jóvátétel címén Magyarországot többi szövetségeseivel együtt egyetemlegesen felelőssé teszi mindazokért a károkért, amelyeket az entente államok polgári lakossága a háború folytán szenvedett.¹⁾ Ide értetnek nemcsak mindkét hadviselő fél szárazföldi, tengeri és légi támadásai folytán polgári egyének életében és vagyonában okozott károk, az újjáépítés költségei és az ellenséges földön eszközölt rekvizíciók által előállott károsodások, hanem az entente-államok által a hadifoglyok családtagjainak adott támogatások, a bevonult hozzátartozóinak az egész háború alatt nyújtott hadisegélyek, valamint a rokkantaknak, sebesülteknek és az elesettek hátramaradottainak járó összes nyugdíjak, ez utóbbiak tőkeértékre átszámítva.²⁾ A jóvátétel címén követelt tételek ezen második csoportja semmiképen nem tekinthető a polgári lakosság károsodásának, hanem kizárólag hadisarc jellegével bír és mindenképen igazságtalan.

Mindezen károknak az összegét a jóvátételi bizottság állapítja meg. Ez a bizottság, melyben csak az entente országok képviselői foglalnak helyet, míg mi és volt szövetségeseink a szerződés szavai szerint a méltányosság szerint meg fogunk hallgattatni, de a bizottság titkos tanácskozásain és határozatában részt nem vehetünk, a szerződés végrehajtása és értelmezése körül is döntő szereppel és fontossággal bír. Ez a bizottság, amely semmiféle törvénykönyvhöz vagy törvényhozáshoz kötve nincsen, a legmesszebbmenő ellenőrzési joggal van felruházva Magyarország pénzügyi gazdálkodása tekintetében és miután Magyarország köteles lesz mindazon törvényeket és rendeleteket megalkotni, melyek a jóvátétel keresztülviteléhez szükségesek, törvényhozásunkra is befolyást fog gyakorolni, ami az állami szuverenitásunk legsúlyosabb megsértése.³⁾

Lássuk most, hogy jóvátétel címén mily értékeket van jogosítva a bizottság igénybe venni. 1920-ban és 1921 első négy hónapjában aranyban, értékpapírokban, hajókban és egyéb értékekben oly összeget tartozunk fizetni, amelyet a

¹⁾ VIII. rész 161. §.

²⁾ VIII. rész I. függelék.

³⁾ VIII. rész 171. §. és II. függelék.

jóvátételi bizottság egyoldalúlag megállapít.¹⁾ Összes állami bevételeink, beleértve a belföldön felvett kölcsönök kamataira és törlesztésére szánt összegeket, elsősorban a jóvátételre fordítandók.²⁾

Nem kevésbé szomorú a kép, ha a dolgot a mezőgazdaság, kereskedelem és ipar szempontjából nézzük. A szerződés értelmében összes gazdasági segédforrásainkat a jóvátétel szolgálatába kell állítanunk.³⁾ A bizottság igénybe veheti csekély megmaradt állatállományunknak meg nem határozott, neki tetsző részét,⁴⁾ elővételi joga van öt éven át, mint fentebb már említettem, a pécsi szénbányák termelésére, továbbá építőfa és egyéb faipari termékekre, vasra és vasöntvényekre és pedig ugyanazokon az árakon, amelyeket a belföldi fogyasztó fizet.⁵⁾ Iparunk és kereskedelmünk tehát itt is elesik attól, hogy a valutáris viszonyainknál fogva kedvezőbb külföldi piaci árakat kihasználhassa. A háború folyamán az általunk megszállott területeken elpusztított vagy elhurcolt gépek, vasúti felszerelések, szerszámok és gépalkatrészek természetben való pótlására a bizottság igénybe veheti az itt levő készleteket és pedig nemcsak az eladásra szánt készletet, hanem a gyárakban és ipari vállalatokban a termelő munkához használt gépeknek 30%-át.⁶⁾ Igaz ugyan, hogy a Jóvátételi Bizottságnak tekintettel kell lennie Magyarország belső szükségletére és gazdasági életének fenntartására. De várhatunk-e jót és kíméletet ettől az érdekeinktől teljesen távol álló bizottságtól, melyben kizárólag ellenségeink vannak képviselve. Hogy mit jeleni az a magyar iparra, ha elhurcolják annak a csekély megmaradt gép- és felszerelési készletnek 30%-át, amelyet a bolsevizmus el nem pusztított és a románok itt felejtettek, azt Önök előtt fejtegetnem nem kell.

Követelheti továbbá a Jóvátételi Bizottság, hogy mindazok az építkezési anyagok, amelyek az elpusztított vidékek újjáépítéséhez szükségesek, valamint bútorok és egyéb berendezési tárgyak, amelyeknek gyártására az ország ipara be van rendezve, gyártassanak és szállíttassanak.⁷⁾ Ez a rendelkezés igen kedvező volna iparunkra és kereskedelmünkre, hiszen munkaalkalmat, exportlehetőséget és ezáltal keresetet nyújt az iparnek és kereskedelemnek, miután azonban iparunk és kereskedelmünk itt sem fogja kihasználhatni a konjunktúrát és a piaci árakat, minthogy a szállított anyagok értékét a jóvátételi bizottság állapítja meg, miután továbbá az így exportált

¹⁾ VIII. rész 165. §.

²⁾ VIII. rész II. függelék 12. §.

³⁾ VIII. rész 166. §. és IV. függelék 1. §.

⁴⁾ VIII. rész IV. függelék 6. §.

⁵⁾ VIII. rész V. függelék 1. és 2. §.

⁶⁾ VIII. rész IV. függelék 4. §.

⁷⁾ VIII. rész IV. függelék 2. s. b)

cikkekért nem kapunk külföldi valutát, hanem az ellenérték Magyarországnak jóvátételi számlán egyszerűen jóvá fog íratni, nemzetgazdaságunk egészére az eredmény igen problematikus lesz, hacsak a Jóvátételi Bizottság nem fog a legmesszebbmenő méltányosság álláspontjára helyezkedni. Súlyos probléma az is, bár erre nem akarok itt részletesen kiterjeszkedni, hogy honnan fogja az állam előteremteni a szükséges összegeket, hogy a fentiek értelmében történő száll út árok ért az ipart és kereskedelmet rekompenzálja.

Rendkívül súlyosan érinti kereskedelmünket a szerződésnek azon rendelkezése, hogy ugyancsak jóvátétel címén azaz ürügye alatt át kell adnunk az összes magyar tulajdont képező tengeri kereskedelmi hajóinkat és folyami hajóállományunknak, beleértve a vontató és uszályhajókat, 20%-át,¹⁾ még pedig a legutóbb épült, tehát legmodernebb és így szállításra legalkalmasabb járműveket.²⁾ Habár Fiumét és a tengerparti vidéket elveszítettük, mégis rendkívül nagy fontossággal bírt volna reánk nézve, hogy külföldre és a tengeren túlra irányuló exportunknak, valamint: behozatalunknak legalább egy részét saját hajóinkon bonyolítsuk le. A magyar kormány évtizedeken át nagy anyagi áldozatokkal igyekezett tengerhajózásunkat fejleszteni és ime minden elért eredmény, minden áldozat, most egyszerre veszendőbe megy.

De ennél következményeiben talán még messzehatóbb az, hogy folyami hajóparkunknak legújabb részét is kénytelenek volnánk átadni. Valamennyien tudjuk, hogy a Duna a jövő világgazdaságban mily rendkívül fontos szerepet fog játszani és érzi és tudja ezt az entente is, amikor a dunai forgalom szabályozására külön nemzetközi bizottságot létesít. Dunai hajóinknak ily nagymérvű csökkenése tehát nemcsak nagyon érzékeny — és tekintettel arra, hogy a mai nyersanyag és munkaviszonyok között új hajóknak építése szinte leküzdhetetlen akadályokba ütközik, — szinte pótolhatatlan veszteség, de megfoszt bennünket annak a lehetőségétől is, hogy a Dunán való kedvező földrajzi fekvésünket közvetítő kereskedelmünk szempontjából oly mértékben értékesítsük, mint azt tehetnénk, ha hajóparkunknak éppen legmodernebb része birtokunkban maradna.

Kiszámíthatatlanul súlyos következményekkel járó rendelkezése a szerződésnek, hogy a megállapítandó jóvátételi összegről, azon rész levonása után, amely 1921. május 1-ig hajókban, aranyban, értékpapírokban vagy árukban kiegyenlítve nincs, *aranyra* szóló, kamatozó, 30 év alatt törlesztendő kötelezvényeket kell a jóvátételi bizottságnak átadni,³⁾ amelyek-

¹⁾ VIII. rész III. függelék.

²⁾ XII. rész 184. §.

³⁾ VIII. rész II. függelék 12. pont.

nek törlesztése úgy mint minden egyéb a szerződésből folyó fizetési kötelezettség, a hitelező ország választása szerint arany font sterlingben, aranydollárban, arany frankban vagy arany Urában kell hogy történjék és pedig azzal, hogy az átszámítás a békeárfolyam alapján történik.¹⁾ Ez annyit jelent, hogy a jóvátételi összeg minden milliárd arany frankjáért Magyarországnak az arany mai kurzusa mellett 50 milliárd koronát kellene fizetnie. Hogy ez azután a kamatokkal mily lehetetlen összegre rúgna, az kiszámíthatatlan, egy azonban bizonyos, hogy ennek a kötelezettségnek Magyarország legjobb akarata mellett sem tehet eleget. Ennek bizonyítékául elég felhoznom azt, hogy a békebeli Magyarország egész nemzeti vagyona *Fellner* Frigyes becslése szerint 1913-ban 41,5 milliárd koronára volt tehető,

Ennek folytán azonban a Jóvátételi Bizottságnak időtlen-időig megmaradnának gazdasági önállóságunkra és állami életünkre olyannyira sérelmes jogai és beleszólása, feltéve persze, hogy az entente időközben be nem látja, hogy ilyen messzire menni a győzőnek sincsen joga. Itt egyetlen segítség van, amit *Hegedűs* Lóránt proponált, hogy t. i. külfölddel szemben fennálló valamennyi kötelezettségünkre öt évi fizetési haladékot kapjunk, amely idő alatt valutánk lényeges javulásának feltétlenül be kell következnie.

Még egy kiáltó igazságtalanságára akarok itt rámutatni a szerződésnek. Az általunk a háború folyamán megszállott területeken lefoglalt, elszállított, zár alá helyezett készpénzt, értékpapírokat, állatokat és bármely tárgyakat, amennyiben azok Magyarország birtokában vannak, visszaszolgáltatni tartozunk a nélkül, hogy azok Magyarországnak a jóvátételi számlán jóváíratnának. Minthogy ellenségeink az elhurcolt értékekből és tárgyakból eredő káraikat a kárszámlába kétségtelenül felvették, ily módon kárunk duplán térül meg, egyszer természetben és egyszer készpénzben ; hogy ez mennyire méltánytalan, azt magyaráznom nem kell.

IV.

Áttérve a szerződés *gazdasági feltételeire*, azt látjuk, hogy az entente itt is a legteljesebb egyoldalúsággal, kíméletlenséggel és úgy szerencsétlen országunk, mint az egyes egyének teherbíróképességének teljes figyelmen kívül hagyásával hozta meg ítéletét és amellet oly módon nyúl bele az entente-államok és Magyarország, sőt az elszakadó területek és Magyarország állampolgárainak magánjogi viszonyaiba, ami a nemzetközi jognak legegységesebb alapelveivel is ellenkezik.

Ezen rendelkezések legsúlyosabbikái azok, amelyek az ellenséges országok közötti tartozások kiegyenlítésére vonat-

¹⁾ IX. rész 197. §. és VIII. rész, II. függ. 12. pont c)

koznak. Eszerint a háború előtt lejárt tartozások, továbbá a háború alatt lejárt oly tartozások, melyek oly szerződésekből keletkeztek, melyeknek teljesítése a háború folytán függesztetett fel, azon ententeállam pénznemében egyenlítendő ki, amely érdekelve van és pedig tekintet nélkül arra, hogy az adósság annakidején koronában vagy az illető entente-állam pénznemében kontraháltatott-e. Az átszámítás a háború kitörését megelőző árfolyam alapján történik.¹⁾ Ez látszólagos előnyt nyújt azon egyes — sajnos nagyon kevészámú honfitársainknak, akiknek az ellenséges külföldön követelése áll fenn, azonban tekintettel arra, hogy országunk, mint aránylag tőkeszegény és passiv fizetési és kereskedelmi mérlegű ország a külfölddel szemben el van adósodva, úgy az egyes adósokra, mint az államra magára mérhetetlen veszélyt rejt magában. Túl menne előadásom keretén, ha kitérnék arra, hogy mily terhet jelent ez pénzügyeinkre, amelyeknek folyószámla összeköttetések és kinn, különösen Franciaországban elhelyezett zálogleveleik folytán frank- és koronartartozásaik vannak. A Takarékpénztárak és Bankok Egyesülete abban az emlékiratban, amelyet a békeszerződés tárgyában a kormány elé terjesztett, részletesen foglalkozott ezzel a kérdéssel és meggyőző érvekkel bizonyította ennek a követelésnek a tarthatatlanságát. Itt csak arra akarok rámutatni, mit jelent ez a rendelkezés a kereskedelemre és iparra. Ez annyit tesz, hogy az a posztókereskedő, divatárus, könyvkereskedő avagy iparos, aki a háború előtt Angliából vagy Franciaországból árut vagy nyersanyagot hozott be és 3 hónapi hitelét igénybe véve tartozását a háború kitörése folytán már nem fizethette ki, ma minden akkori font vagy frank tartozásáért 25 korona, illetőleg 95 fillér helyett közel 1000 koronát, illetőleg 18 frankot tartozik megfizetni. Ha pedig koronában tartozott, tartozása a háború előtti átszámítási árfolyamon számíttatván át, minden 100 koronáért circa 4 fonttal, illetve 105 frankkal, tehát 4000 illetőleg közel 2000 koronával tartozik. Ehhez járulnak még a 6 évi kamatok 5%-kal számítva, ami ugyancsak az ellenséges valutában további 30%-ot tesz ki.

Az végre érthető, hogy az a tartozás, mely annakidején fontban vagy frankban lett volna fizetendő, ma is abban a valutában és a mai árfolyam szerint egyenlítendő ki, de teljesen indokolatlan annak a követelése, hogy az, aki annakidején koronával tartozott, ma 20 —40-szer annyi koronát legyen kén\ telén fizetni.

Teljesen indokolatlan és igazságtalan azonban az, hogy ezen rendelkezés vonatkozik azokra a területekre is, amelyeket a békeszerződés hazánktól elszakít, valamint az újonnan keletkező államokra, u. m. Lengyelországra és Cseh-Szlovákiára, azzal a megszorítással azonban, hogy Csehországgal és Len-

¹⁾ X. rész. 231. §.

gyelországgal szemben az átszámítási árfolyamot az államok közötti megegyezés hiányában a Jóvátételi Bizottság állapítja meg, a többi elszakadó területeken pedig a genfi tőzsdén 1918. november 1-ét megelőző két hónap átlagos kurzusa veendő az átszámítás alapjául.¹⁾ Ez annyit jelent, hogy Csehországgal és Magyarországgal ama részével szemben fennálló tartozásaink illetve követeléseink, amely Csehország fennhatósága alá kerül, sokolban nyernek kiegyenlítést, Erdéllyel és a románoknak ítélt magyar területekkel szemben fennálló tartozásaink és követeléseink pedig lei-ben. A sokol kurzusát a Jóvátételi Bizottság fogja megállapítani, azonban ismerve az entente hajlandóságát a csehek iránt, és tekintettel arra, hogy a bizottságban mi képviselve nem vagyunk, ez a kurzus aligha lesz alacsonyabb, mint a napi árfolyam, vagy legjobb esetben — tekintettel arra, hogy annakidején a csehek a lebélyegzésnél a bankjegyek 50%-át tartották vissza, — kettő az egyhez. A kereskedők egy része tehát, akiknek a felvidékre szállított árukért követelése van, jól fog járni, mert koronában követelésének duplájához jut, minthogy azonban Csehországból szállított textilárukért, üvegért és gépekért minden valószínűség szerint lényegesen többel tartozunk, mint amennyi követelésünk a felföldön van, a békeszerződés ezen rendelkezése kereskedelmünkre nézve is feltétlenül hátrányos.

Igen súlyos terhet jelent azonban ez a rendelkezés pénzügyintézeinkre ; egyrészt, miután a megszállott területen levő fiókoknak betéteiket az illető megszálló állam valutájában kell kifizetniök, másrészt pedig, minthogy a háború folyamán előállott pénzbőség folytán a vidéki pénzügyintézetek és fiókok a budapesti anyaintézetekkel szemben fennálló tartozásaikat visszafizették, sőt Budapesten betéteket helyeztek el, amelyek a szerződés szerint szintén az elszakadt terület valutájában lennének fizetendők, miértis egész nemzetgazdaságunk szempontjából feltétlenül azt kell kívánnunk, hogy a békeszerződés ezen méltánytalan rendelkezése módosítást nyerjen.

Azt a súlyos rendelkezést, hogy az adósságunk a hitelező ország pénznemében fizetendő, még súlyosabbá teszi az, hogy azon adósságok kivételével, amelyek a megmaradó Magyarország állampolgárai és az elszakadó területek idegen alattvalókká vált állampolgárai közt állanak fenn, az adós és hitelező közötti közvetlen kiegyenlítést a békeszerződés eltiltja.²⁾ Ha a közvetlen érintkezés és kiegyenlítés lehetséges volna, a hitelező, mint kereskedőember bizonyára szem előtt tartaná adósának érdekét is és érdeke lévén azt továbbra is vevőienek megtartani, kétségtelenül inkább méltányos egyezséget kötne és fizetési haladékot adna addigra, amíg a valutáris viszonyok

¹⁾ 231. §. (1. és 254. S.)

²⁾ 231. §. 4. pont a)

megváltozása a kiegyenlítést lehetővé teszi. Azonban lássuk, ehelyett mi történik? Az adós és hitelező között a tartozások rendezésére vonatkozó minden közvetlen érintkezést, a tartozások közvetlen megfizetését a szerződés megtiltja és kötelezi a szerződő feleket, hogy az ez ellen vétőket ugyanoly büntetéssel sújtsák, mint amelyek jelenlegi törvényeinkben az ellenséggel folytatott kereskedelemre vannak előírva, sőt ki mondja, hogy a szerződő felek, tehát úgy az entente-államok, mint mi, minden eszközt fel tartoznak használni arra, hogy az ellenséges hitelezők és adósok összejárását, vagyis közvetlen érintkezésüket felderítsék és megbüntessék.¹⁾

Az adósok és hitelezők közötti közvetlen érintkezés helyett minden egyes államban „vizsgáló és kiegyenlítő hivatalok” vagyis röviden clearing-helyek lesznek felállítandók és pedig az adós országban adós-hivatalok, a hitelező országban hitelező hivatalok. Az összes tartozások és követelések ezen hivataloknál lesznek bejelentendők és a kiegyenlítés ezen hivatalok útján történik.²⁾ Súlyosítja ezen rendelkezést, hogy az államra újabb veszélyt és terhet jelent, amennyiben az állam alattvalóinak tartozásaiért, ha fennállóknak elismertetnek, felelős, akár képes az adós a tartozást megfizetni, akár nem.³⁾ A leszámolásnál mutatkozó különbözetet az állam hónaponként készpénzben tartozik megfizetni, a Magyarország javára netán mutatkozó többlet azonban — és ez ismét jellemző az entente minden tekintetben igazságtalan és méltánytalan eljárására, — jóvátételi és minden egyéb köz- és magánadósságunk megfizetéséig visszatartatik.⁴⁾

Ez a clearing-rendszer ugyan csak fakultatív, vagyis csak az az entente-állam rendezi be, amelyik jónak látja,⁶⁾ de kétségtelen, hogy épen azok az államok, melyekkel szemben tartozásban vagyunk, ezzel a jogukkal élni fognak.

Kern kevésbé sérelmes és igazságtalan a gazdasági békefeltételeknek másik rendelkezése, mely szerint az ellenséges hatalmak fenntartják maguknak azt a jogot, hogy visszatartsák és felszámolják mindazokat a területükön levő jogokat, javakat és érdekeltségeket, amelyek a békeszerződés hatályba léptekor magyar állampolgárok és az általuk ellenőrzött társaságok tulajdonában vannak.⁶⁾ Az osztrák szerződés első szövege szerint ehhez azoknak az államoknak is joguk volt, amelyek a volt monarchia területéből részesedtek és ezen az alapon az összes felsőmagyarországi, erdélyi, bácskai és bánáti birtokok, üzletek, részvénytársaságok és iparvállalatok, amelyek

¹⁾ 231. §. függelék 5. §.

²⁾ 231. §. függelék.

³⁾ 231. §. 4. pont b) és függelék 4. és 14. §.

⁴⁾ 231. §. függelék 11. §.

⁵⁾ 231. §. c)

⁶⁾ 232. §. b)

oly magyar emberek tulajdonában vannak, akik elég jó hazafiak ahhoz, hogy cseh, román vagy szerb alattvalókká nem lesznek, ezen visszatartási és liquidálási eljárás alá estek volna. Szerencsére a párisi békekonferencia még az osztrákokkal való tárgyalás folyamán belátta, hogy ez a pont teljesen tartahatatlanság és így az osztrák békeszerződés végleges szövege, valamint a magyar szerződés-tervezete szerint a visszatartási és liquidálási jog azokra a jogokra, javakra és érdekekre korlátozott, amelyek a volt monarchia területén kívül fekszenek és világosan kimondatott, hogy az elszakadó területeken foganatosított minden kényszerrendszabály vagy kisajátítás semmis és érvénytelen és a javak, jogok és érdekek a jogszerű tulajdonosnak abban az állapotban szolgáltatandók vissza, amelyben a szóbanforgó rendszabályok alkalmazása előtt találtak.¹⁾ Sajnálattal kell azonban megállapítanunk, hogy a románok és csehek ezzel a megszorítással egyelőre nem sokat látszanak törődni és a legnagyobb nyugalommal járnak el a magyar érdekek ellen.

Rendkívül hátrányosan érinti az előbb emiített rendelkezés a pénzügyeket, amelyek különösen a Keleten nagy áldozatok árán megszerzett érdekeltségeiket veszítik el.

A liquidációnál a liquidáló állam természetesen saját törvényei és a tetszése szerint megállapítandó becslés alapján jár el és a liquidálásból eredő összeg természetesen ismét nem kerül az arra jogosult kezéhez, hanem Magyarországnak jóvátételi számlán jóváíratik és a visszatartást azaz felszámolást szenvedett tulajdonost a magyar állam tartozik kártalanítani.²⁾

Még inkább súlyosbítja ezt a rendelkezést a szerződés egy másik intézkedése, mely szerint a magyar állam a Jóvátételi Bizottság kívánságára köteles állampolgárainak mindazon jogait és érdekeltségeit megszerezni, amellyel ezek Németországban, Bulgáriában, Törökországban, Oroszországban és az elszakadó területeken levő közérdekű vállalkozásokban (entreprises d'utilité publique) bírnak és köteles ezen jogokat és érdekeltségeket állampolgárainak kártalanítása mellett a Jóvátételi Bizottságra átruházni.³⁾ Az átruházott jogok és érdekeltségek ellenértékét függetlenül attól, hogy a magyar állam saját állampolgárainak mit fizetett érte, ismét a Jóvátételi Bizottság egyoldalul saját tetszése szerint állapítja meg és ismét csak jóvátételi számlán, azok készpénzbeli értékének tényleges megtérítése nélkül Magyarországnak jóváírja.

A vagyonok és jogok liquidációjára vonatkozó rendelkezés a kereskedő és ipari világot nemcsak külföldön levő vagyonuk és követeléseik visszatartása vagy mondjuk elkobása folytán sújtja, hanem azért is, mert ezen paragrafus

¹⁾ X. rész 150. §.

²⁾ 232. §.

³⁾ IX. rész 195. §.

intézkedései alkalmazást nyernek az ellenséges külföldön levő ipari, irodalmi és művészeti tulajdonjogokra is.

Ezek tekintetében még azt a rendkívül sérelmes intézkedést tartalmazza a szerződéstervezet, hogy mindazok az intézkedések, melyeket az ententeállamok a háború alatt a magyar állampolgárok ellen ipari, irodalmi vagy művészeti tulajdonjogának konfiskálása vagy saját javára történő értékesítésére vonatkozólag tettek, továbbra is érvényben maradnak, anélkül, hogy az illető magyar állampolgárnak ebből kifolyólag bárminemű joga, igénye volna.¹⁾ Fentartja magának továbbá az entente azt a jogot, hogy a magyar állampolgároknak a háború előtt szerzett ipari, művészeti és irodalmi tulajdonjogaira nézve azok gyakorlására vonatkozólag továbbra is olyan ellenőrzést vagy megszólitást gyakorolhasson, amint jónak látja, amiáltal természetesen az ily jogoknak gyakorlását teljesen lehetetlenné teheti.²⁾

Azok a szerződések, melyek ipari tulajdonjog értékesítésére, engedélyezésére vagy irodalmi vagy művészeti művek sokszorosítására vonatkozólag a háborút megelőzőleg kötettek, megszüntéknék tekintendők. Az engedélyes ugyan kérheti egy új szerződés kiállítását, ennek feltételeit azonban az illető entente állam bírósága állapítja meg, abban az esetben azonban, ha magyar bíróság lenne illetékes, semmi esetre sem a magyar bíróság, hanem egy választott bíróság, amelynek egy-egy tagját az érdekelt kormányok nevezik ki, elnöke pedig semleges állampolgár.

Ez a választott bíróság egyébként nemcsak ebben az esetben, hanem minden alkalommal illetékes, mikor egy entente állam polgára és egy magyar állampolgár közötti jogvitáról van szó, melyben különben a magyar bíróság lenne illetékes.³⁾ A magyar független bíróságnak ez a lebecsülése akkor, mikor mi a kínai vagy siámi bíróság illetékességét elfogadni tartozunk, egyenesen felháborító.

V.

Ezzel tulajdonképen kimerítettem volna azon rendelkezéseknek ismertetését, amelyek a kereskedelemre és iparra vonatkoznak és igyekeztem mindenütt megvilágítani azokat a veszélyeket, amelyeket magukban rejtene. Bár nem tartozik szoro-

¹⁾ 241. §.

²⁾ 241. §.

³⁾ 239. §.

san a tárgyhoz, röviden ki akarok térni a szerződés azon rendelkezéseire, amelyek az *állami hiteléletet* érintik.

Az első és legfontosabb rendelkezés az, hogy az országnak a szerződésből folyó összes kötelezettségeinek biztosítására Magyarország összes vagyona és minden jövedelme felett elsőrendű zálogjog — privilége de premier rang — létesül.¹⁾ Ezek a kötelezettségek : elsősorban a megszálló seregek összes költségei, kivéve mégis a román megszállást, amely a íőhatalmak beleegyezése nélkül történt és amelyet már eléggé drágán megfizettünk. Másodsorban a jóvátételi kötelezettség, melyet már fentebb ismertettem, azután, mint láttuk, az ellenséges tartozásokért vállalt felelőség.²⁾

A fennálló államadóságok megosztása különféle szempontok szerint történik. Azon államadóságok, amelyek vasutakkal, bányákkal stb. külön biztosítva voltak, (dettes gagéés) a Jóvátételi Bizottság határozata szerint annak alapján osztatnak meg, hogy az illető vagyonrész, amely a kölcsön biztosítására szolgál, mely állam szuverenitása alá fog tartozni.³⁾ A háború előtti egyéb, címleteken alapuló államadóságok (dettes non gagéés) a Jóvátételi Bizottság által olyan arány szerint állapítatnak meg, amelyet az elszakadó területek és a megmaradó Magyarország teherviselőkéességére nézve a Jóvátételi Bizottság méltányosnak tart. Az államnak a háború előtt keletkezett mindazon adósságait, amelyek alapján címletek ki nem bocsáttak, Magyarország egyedül tartozik viselni.⁴⁾

A hadikölcsönök azon részeért, amelyre vonatkozó címletek a megmaradó magyar állam területén találhatók, a magyar állam szavatol, míg Komámat, Szerbiát, a nekik jutó területen található hadikölcsönökért felelőség nem terheli, de viszont sem ezen államok sem polgáraik nem emelhetnek igényt Magyarország ellen.⁵⁾ Rendkívül sérelmes ez a pont azért, mert részben lombardírozások, részben az elszakadó területekről történt menekülések folytán és általában azért, mert Budapest az egész ország pénzügyi és hiteléletében oly predomináló szerepet játszott, aránytalanul sok hadikölcsönökötvény van a megmaradó ország területén. Még súlyosabb és teljesen igazságtalan, hogy a külföldön elhelyezett hadikölcsönökért kizárólag és egyedül Magyarország felelős.

Magyarország felelős továbbá mindazokért a háború alatt kontrahált adósságokért, melyek nem hadikölcsön formájában vétettek fel, tehát nevezetesen a hadiszállításokból eredő kifizetetlen tartozásoknak quota szerint Magyarországra eső

¹⁾ IX. rész 180. §.

²⁾ IX. rész 183. §.

³⁾ IX. rész 186. §. 1.

⁴⁾ IX. rész 180. §. 2.

⁵⁾ IX. rész 188. §.

részéért,¹⁾ az államnak az Osztrák-magyar banknál fennálló sokmilliárdos tartozásáért és Ausztriával egyetemben mindazokért a bankjegyekért, amelyek a külföldön vannak.²⁾ Béke-delegációnk, mint a legutóbb közzétett jegyzékből kitűnik, igen logikus érvekkel ezzel szemben azt kívánta, hogy a háborús adósságok is ugyanazon alapelvek szerint osztassanak fel Magyarország és a jogutód államok között, mint a címleteken alapuló egyéb háború előtti államadósságok.

Nézzük meg végül azokat a rendelkezéseket, amelyek szerinti Magyarország jövőendő *kereskedelmi külpolitikáját* tartozik irányítani.

A szerződés valamennyi entente-országra nézve a legnagyobb kedvezmény elvét állapítja meg, vagyis bármely vámkedvezmény vagy előnyös vámtétel, amelyet akármelyik országnak nyújtunk, *automatice* érvénybe lép valamennyi entente-országra vonatkozólag.³⁾ Hiszen már a békében is kötöttünk külkereskedelmi szerződéseket a legnagyobb kedvezmény elve alapján, azonban ezek mindig reciprocitáson alapultak, vagyis csak annak az országnak adtuk meg ezt az előnyt, amely ugyanazt részünkre is biztosította, míg most mi a magunk részéről kötelesek leszünk ezt az entente-államoknak nyújtani anélkül, hogy viszonyosságban részesülnénk, úgy hogy ők velünk szemben kereskedelempolitikai tekintetben teljesen szabad kezet tartanak fenn és termékeinkre olyan vámokat fognak kivethetni, ahogyan az nekik tetszik.

Azonfelül bizonyos irányban már prejudikál a szerződés jövőendő kereskedelmi politikánknak, amennyiben koncedálja, hogy a békekötést követő első öt évben azok az előnyök, melyeket Magyarország, Ausztria és Cseh-Szlovákország egymásnak kölcsönösen biztosítanak, a többi országokra nem fognak feltétlenül kiterjedni.⁴⁾ Ezzel bennünket Ausztriával és Cseh-Szlovákiával szemben bizonyos gazdaságpolitikai egyezségbe akarnak belekényszeríteni, ami szintén aggályos, miután szabad akcióképességünknek újabb korlátozását jelenti.

VI.

Végignéztünk tehát a szerződés gazdasági vonatkozású rendelkezésein és mindenütt igyekeztünk megvilágítani azokat a mérhetetlen veszélyeket, melyeket sok csapástól sújtott hazánkra jelentenek.

¹⁾ IX. rész 188. §. utolsó bekezdés.

²⁾ IX. rész 189. §.

³⁾ X. rész 200—203. §.

„La Hongrie renonce”, „La Hongrie s'engage”, „Magyarország lemond”, „Magyarország kötelezi magát.” Ez vonul végig az egész szövegen és Magyarország azon jogokkal szemben, amikről lemond, olyan kötelezettségeket vesz magára, amelyeknek ma még a nagysága is teljesen beláthatatlan.

Rövid idő választ el bennünket attól, amikor a nemzetgyűlésnek határoznia kell, hogy ezt a szerződéstervezetet elfogadja-e vagy nem. Nem tudhatjuk, miképen fog a nemzetgyűlés dönteni, de lehetséges, hogy abban a kényszerhelyzetben, amelyben szerencsétlen országunk van, ha talán némi engedményekkel is és minden esetre azzal a tiltakozással, hogy kényszer alatt tesszük, ez a tervezet szerződéssé fog válni.

Azonban erős a meggyőződésem, hogy *nem ez az utolsó szó*. Minden jel arra vall, hogy a győzők jelentékeny és leg-hatalmasabb faktorai, Anglia és különösen Amerika, már maguk is belátják, hogy túlságosan messze mentek és máris nap-nap után olvassuk, hogy mindenünnen a szerződések revíziójának szükségességét hangoztatják. Erre kényszerüi őket a semleges országok közvéleményén kívül, mely mindinkább kezd ellenük fordulni, az, hogy a győző országok legtöbbje is igen súlyos gazdasági bajokkal küzd és mindinkább kezdik belátni, hogy lehetetlen dolgokat kívánnak.

A legsúlyosabb, az egész világra kiterjedő bajok egyike a pénz vásárlóerejének nagymértékű csökkenése. Ne higyjük azt, hogy csak nálunk van drágaság, meg van az az összes országokban, úgy az entente-országokban, mint a semlegesekben, ha nem is olyan mértékben, mint nálunk. Hollandiában, Svájcban, amelyek valutájuk intaktságát megtartották, az árak a kétszeresre-háromszorosra emelkedtek. Franciaországban, Angliában, még jelentékenyebb a drágulás és ez utóbbi országok vezető pénzügyi körei élénk aggodalommal látják, hogy az angol font és a francia frank az internacionális valutapiacra a dollárral, hollandi forinttal és svájci frankkal szemben mindinkább vészit az értékéből. A francia franknak a csökkenése a svájci frankkal szemben közel 60%, az angol fonté 20%.

A mi valutánknak teljesen desolált állása azonban nemcsak a rengeteg nagymértékű bankjegy inflációnak a következménye, hanem minden esetre ellenségeink tervszerű campagne-jáé is. Az, hogy a korona ma Svájcban 2 ½ centimes és már 11/2 centimeon is állott, teljesen irreális, hiszen pénzünk vásárlóereje még ma is a háromszorososa a valutáris értékének. Ily nagy mértékű súlyyodása legfőképpen arra A vezethető vissza, hogy ellenségeinknek és a semleges külföldnek is érdeke volt, hogyanunkat, értékpapírjainkat, ingatlanainkat potom áráért vásárolhassák össze. ”Hogy a külföld is tudatában van annak, hogy a mi koronánk jobb, mint a külföldi piacon jegyzett árfolyama, ennek legekleatásabb bizonyítéka az, hogy amíg az, aki Zürichben koronákat ad el, nem kap érte többet, mint

circa $2 \frac{1}{2}$ centimet, ugyanakkor nagyobb koronatételeknek beszerzését csak nehezen és lényegesen magasabb árfolyamon lehetséges.

Mai előadásom keretében nem lehet céлом a valuta-problémára kitérni. Csak arra akarok rámutatni, ami az iparral és kereskedelemmel legszorosabban függ össze. A kormánynak ma egyik legfontosabb feladatát képezi, hogy valutánk állását legalább némiképen javítsa. Hogy ez hogyan és mikor fog megtörténni, azt nem tudjuk. De egy bizonyos : ha sikerül is a kormánynak radikális intézkedéssel a valutajavítást megcsinálni, az elért eredményt csak akkor tudjuk biztosítani, ha termelésünk megindult és képesek leszünk annyit produkálni, hogy legalább annyi értékű árut — de termelt árut és nem meglévő készleteink végeladását — viszünk ki a külföldre, mint amilyen értékűt behozunk. Mert csak akkor fog az a helyzet beállni, hogy ahelyett, hogy a korona nagy tömegben kerül ki a piacra, a külföldi vevőknek *keresniük* kell a koronát.

És itt elértem ahhoz a ponthoz, hogy rámutassak arra, mit kell az egész magyar közgazdaságnak, az iparosnak, kereskedőnek egyaránt, sőt — tovább megyek — az egész magyar társadalomnak tennie, hogy a pusztulás szélén álló országunkat a végromlástól megmentsük.

Egy hármas célt kell valamennyiünknek magunk elé tűzni : *dolgozni, termelni, takarékoskodni*. Vegyünk példát attól a német munkástól, aki napi egy órát áldoz a hazának és dolgozzunk valamennyien erőnk teljes megfeszítésével a gazdasági élet minden ágában. Szűnjünk meg állandóan jogainkat hangsúlyozni és a jog helyett tűzzünk magunk elé egy más fogalmat — a kötelességteljesítést. Ha ezt megtesszük, akkor a takarékoságnak szigorú szem előtt tartásával rövidesen meg kell lenni a lehetőségnek, hogy termelésünk ipari téren is meginduljon.

Ne importáljunk luxuscikkeket, hanem csak nyersanyagot termelésünk mielőbbi megindítására, élelmiszer importunkat pedig a legszigorúbb takarékoság szem előtt tartásával redukáljuk az elkerülhetetlen minimumra és arra törekedjünk, hogy mielőbb abban a helyzetben legyünk, hogy feleslegünk legyen, amit nyersanyagok ellenében exportálhassunk. És itt vegyünk példát a távol tengerentúli országtól, Argentínától. Argentínában, melynek $7 \frac{1}{2}$ millió lakosa van, szarvasmarha állománya 30 millió darabot, juhállománya közel 70 millió darabot tesz ki, ahol tehát húshiányról szó nem lehet, legutóbb hetenként két hústalan napot rendelt el el a kormány, hogy a húsexportot, amely már békében közel 1 milliárd koronát tett ki, emelje. Nekünk valamennyiünknek minden eszközzel arra kell törekednünk, hogy csak az életfenntartáshoz és a termeléshez szükséges anyagokat importáljuk s a leg-

nagyobb takarékoság szem előtt tartásával minden feleslegünket arra kell szánnunk, hogy annak exportja által hozzájáruljunk valutáris viszonyaink szanálásához.

Mert legyünk avval tisztában, hogy addig ebben az országban a normális gazdasági rend helyre nem állhat és országunk arról a koldus színvonatról, amelyen most vagyunk, amikor meglevő értékeink utolsóját adjuk el a külföldnek, egy jobb sorba felemelkedni nem tud, amíg többet fogyasztunk, mint amennyit termelünk és amíg külkereskedelmi mérlegünk erősen aktívra nem változik.

És ez az a pont, ahol nemcsak a magyar mezőgazdának, de a magyar iparosnak és a magyar kereskedőnek jövőbeli hivatása fekszik, hogy összefogva és céltudatos, erős munkával megtegye a magáét az ország helyreállításához. A mezőgazdasági többtermelésről szólni mostan túl menne előadásom keretein. Hanem igenis hangsúlyozni akarom azt, hogy az iparnak a feladata az, hogy teljes erejével forszírozza azon áruk termelésének fokozását és olyan új áruk termelésének felvételét, amelyek alkalmasak arra, hogy velük a külföldi piacokon eredményeket érhessünk el. És pedig, miután vasércünktől és energiaforrásunk nagy részétől a békeszerződés megfoszt bennünket, azokra az iparokra kell fektetnünk a súlyt, amelyeknek nyers anyagát a mezőgazdaság szolgáltatja. A malomipar és cukoripar termékein kívül, amelyek nagyrészt a nagyipar keretébe tartoznak, számos oly iparág van, melyet aránylag kisebb tőkés vállalkozásban is sikerrel lehet előállítani. Itt van, hogy egy példát említsek, a konzervipar. A békebeli Magyarország 1913-ban mindössze 271.000 korona értékű gyümölcs- és főzelékkonzervet szállított ki a külföldre és ezzel szemben 1.275.000 korona értékű ugyanily árut hozott be, tehát pro saldo egy millió koronát fizetett a külföldnek gyümölcs- és főzelékkonzervekért, holott minden alapfeltétel megvan arra, hogy aránylag kevés befektetéssel és a termelés nagymértékű fokozásával mi exportáljunk sok millióra menő értékben. Itt van még a burgonyaszárítás, növényi olajak kikészítése és számos más oly iparág, melynek meghonosítása és fejlesztése fontos feladata és kötelessége a magyar iparosságnak. És ebben iparunkat kell hogy hazafias kötelességén kívül serkentse az is, hogy külföldi valutánk mai állása mellett feltétlenül felveheti a versenyt más országok termelésével és feltétlenül igen kedvező árakat fog elérni.

És ha a mezőgazdasági termékeken, boron stb. kívül még elegendő iparcikk fog rendelkezésre állani, a kiviteli kereskedelemnek is nagy perspektívája nyílik meg.

Ha pedig azt akarjuk elérni, hogy a kivitel tényleg hathatósan segítse elő valutánk javítását, úgy a kiviteli kereskedelmet organizálnunk kell és ebben a Baross-Szövet-

ségre fontos feladat és szerep vár. Vegyünk ismét példát Németországtól, az organizáció mesterétől, ahol ez a szervezés máris nagy lépésekkel halad előre. A német gépipar egy fontos ágában például kimondották, hogy azokba az országokba, melyeknek valutája jobb a német valutánál, kizárólag az illető ország valutájáért exportálnak, márkáért csakis a rosszabb valutájú országokba szállítanak. Az abszolút jó valutájú országokba, tehát Amerikába, Hollandiába, Svájcba, Skandináviába történő kivitelnél a békeár dupláját, Olaszországba, Franciaországba, Belgiumba történő exportnál másfélszeresét veszik a kalkuláció alapjául, ezt a békeparitás alapján átszámítják dollárra, frankra, hollandi forintra és a közepes valutájú országoktól, tehát például Olaszországtól annyi lírát, Franciaországtól annyi frankot kérnek, amennyi a fentiek szerint kiszámított dollár vagy hollandi forint összegnek a mai valuta szerint megfelel.

Ezzel csak az organizáció szükségességére akartam rámutatni és azt egy példával megvilágítani. Annak útjait és módjait tárgyalni itt nem lehet hivatásom, de a kérdést a Szövetségnek melegen figyelmébe ajánlom.

A közvetítő kereskedelemre még egy nagy hivatás vár és egy nagy perspektíva nyílik Budapestnek a Dunán való kedvező földrajzi fekvése által. A Duna, amely a Nyugatnak Kelet felé vezető legfőbb vízi útja, fontos szerepet fog játszani a jövőben és ebből a budapesti kereskedelemnek ki kell vennie a maga részét.

Míndezekből csak azt láthatjuk, hogy úgy az iparnak, mint a kereskedelemnek ebben az *egyelőre* sajnos szűkebb hazában is meg van a jövője, feladata, hivatása és kötelessége. Kétségkívül azonban csakis akkor, ha a békeszerződés most vagy a revízió folytán úgy változik meg, hogy a megélhetés lehetősége fenmarad.

Ezt az entente be fogja látni, mert be *kell* látnia és nem lehet kétség aziránt, hogy ha a szerződés most, ily kétségbeesett körülmények között, ezekkel a súlyos feltételekkel létre is jön, annak *közeli gyökeres revíziója teljességgel elkerülhetetlen és minden bizonyossággal be fog következni.*

És most végül még egyet. A magyar kereskedőnek még egy hivatása van és ez az, hogy *fenn kell tartania és keresnie kell az összeköttetést a megszállott területek kereskedőivel, hogy azoknak a cetruma továbbra is Budapest legyen és ne Prága, Belgrád vagy Bukarest.* Az ország fővárosának kedvező földrajzi helyzete, a vasútvonalaknak Budapesten való összefutása nagyban megkönnyítik a magyar kereskedőknek ezt a hazafias kötelességét. Annak a megszállott területen levő magyar kereskedőnek éreznie kell, hogy minden természetellenes elszakadás dacára *az ország szíve itt van*, hogy a megmaradt Magyarország kereskedő világa vele érez és ily

módon közösen elő kell készíteni a talajt arra az időre, amikor azok a területek ismét az egységes magyar hazának részeit fogják képezni.

Szent meggyőződésünknek kell lenni, hogy ez az ország, amelynek boldogulása addig mm lehet, amíg darabjaira van szaggatva, megint egy egésszé fog összeforni és ezt valamennyiünknek minden tettünkkel, minden lépésünkkel elő kell segíteni. Az ország gazdasági újjáépítésében való közreműködésen kívül ezt tartsa mind n magyar kereskedő első és legfőbb hivatásának és kötelességének.